

BISERICA ȘI ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU DUPĂ SFINTELE EVANGHELII

Pr. lect. univ. drd. Constantin I. Oancea

Sfintele Evanghelii cuprind idei teologice fundamentale. Prima se referă la persoana Mântuitorului Iisus Hristos, Cel care constituie esența Evangheliei¹, următoarele privesc opera Sa: mântuirea, Biserica și împărăția lui Dumnezeu.

Mântuirea reprezintă scopul întrupării Fiului lui Dumnezeu, iar Biserica și împărăția lui Dumnezeu, cadrul realizării acestui țel.

Biserica și împărăția lui Dumnezeu sunt două noțiuni folosite în predica Mântuitorului. Cuvântul Biserică este rostit direct, numai în două ocazii (Matei 16, 18; Matei 18, 17), dar Mântuitorul vorbește despre Biserică, și în mod indirect, prin pilde. Nu același lucru se întâmplă cu termenul „împărăția lui Dumnezeu“ sau „împărăția cerurilor“ pe care-l întâlnim cel mai des și constituie tema fundamentală directă sau subiacentă a întregii propovăduiri a Domnului nostru Iisus Hristos².

Cei doi termeni, Biserica și împărăția lui Dumnezeu, nu sunt identici, însă nici nu pot fi separați cu totul, întrucât au, pe lângă deosebiri, și note comune.

Sensurile noțiunilor de Biserică și împărăția lui Dumnezeu

Cuvântul Biserică este traducerea grecescului εκκλησια (convocare). Εκκλησια vine de la verbul εκ-καλεω (a chema în afară, a convoca) și înseamnă adunarea cetățenilor chemați prin glasul crainicului, pentru a hotărî în chestiunile publice.

1. Pr. prof. Sofron Vlad, *Ideile teologice fundamentale ale Evangheliei*, în „Studii teologice“, 1950, nr. 3-6, p. 165.

2. Pr. prof. D. Belu, *Împărăția lui Dumnezeu și Biserica*, în „Studii teologice“, 1956, nr. 9-10, p. 539.

Acest termen implică ideea de ales, ceea ce reiese că cei chemați sunt dintre cei aleși, cetățeni din elita cetății. Este sensul profan al noțiunii întâlnit la vechii greci³. Termenul a fost preluat de Septuaginta pentru traducerea ebraicului qahal (a se aduna) și a derivatelor sale, în 72 de cazuri.

În Vechiul Testament, termenul εκκλησια, potrivit „Concordanței“ lui Hatch și Reppath, se găsește în jur de 96 de ori.

Εκκλησια indică cel mai adesea o reuniune, o adunare în curs de a se ține. Câteodată are un sens profan: „mulțimea popoarelor străine“ (Iezechieel 32, 3) sau exprimă „o adunare oarecare“ (Isus Sirah 26, 5) sau desemnează „adunarea păcătoșilor“ (Ps. 25, 5).

Ultimul caz, în care este folosit cu sens defavorabil, este o excepție. În celelalte situații, termenul folosit este συναγωγη.

Εκκλησια, de obicei, desemnează în Vechiul Testament poporul lui Dumnezeu adunat în întregime sau în parte în anumite împrejurări solemne. Aceste adunări au uneori un scop politic (intronizarea lui Roboam III Regi 12, 3) sau militar (Jud. 20, 2; 21, 5, 8; I Regi 16, 47), dar, cel mai adesea, aceste reuniuni au caracter religios: adunarea fiilor lui Israel se ține pentru a se ruga și aduce jertfe (II Par. 1, 3,5; 6, 3; 20, 5, 14; 29, 23, 28, 31, 32 etc.), pentru a serba Paștile (II Par. 30, 2,4; 13, 17, 23, 24, 25), pentru a asculta citirea Legii (Ezdra 8, 8, 12, 14; Neemia 8, 2-17), pentru a asculta învățăturii pioase (Isus Sirah 15, 5, 17; 24, 2 etc.), pentru a cânta laude Domnului (Ps. 21, 22, 25; 25, 12 etc.)⁴.

Asemănător cuvântului εκκλησια este cel de συναγωγη adunare, de la συναγω = a se întovărăși, a se aduna. Acest termen este mai frecvent decât cel precedent, în Septuaginta: se întâlnește cam de 215 ori și are un sens mai larg.

În timp ce εκκλησια traduce numai pe qahal, cu o singură excepție, cuvântul συναγωγη se folosește pentru 21 de termeni ebraici, aparținând la 15 rădăcini cu totul diferite. Συναγωγη redă, de obicei (111 ori), cuvântul edah (adunare în general) și traduce de 35 ori qahal. Foarte des, când traduce pe edah sau pe qahal, el devine sinonimul lui εκκλησια și desemnează fie adunarea în întregime a fiilor lui Israel, fie reuniunile mai mult sau mai puțin numeroase, fie, în sfârșit, poporul ca atare⁵.

3. Louis Pirot, art. „Eglise“, în „Dictionnaire de la Bible“ (Supplement), tom. II, Paris, 1934, col. 488.

4. *Ibidem*, col. 488.

5. *Ibidem*, col. 489.

Termenul συναγωγή indică nu numai adunările cu caracter religios și nu numai ale fiilor lui Israel, ci și pe cele ale altor neamuri: armatele lui Nabucodonosor (Iezechiel 26, 7), adunarea lui Gog, regele Magog (Iezechiel 38, 4, 7, 13, 15), mulțimile din Tyr sau Asiria (Iezechiel 27, 27, 34; 32, 22, 23) și israeliții păcătoși (Lev. 4, 13, 14, 21; 16, 17), revoltați (Num. 20, 6, 10, 12) etc.

Când este vorba de păcătoși sau răi, traducătorul folosește în mod regulat συναγωγή sau οχλος (mulțime de popor).

Termenul εκκλησια exprimă comunitatea în sens ideal, adică societatea celor pe care Dumnezeu îi cheamă la mântuire, de aceea este potrivit și pentru Noul Testament.

În Noul Testament, εκκλησια se găsește de 114 ori, anume: în Evanghelia Sf. Matei (16, 18; 18, 17), Faptele Apostolilor (23 ori), Ep. Sf. Iacob (5, 14), III Ioan (6,9, 10); Apocalipsa (20 ori) și mai ales în Epistolele Sf. Ap. Pavel.

Cu două sau trei excepții, εκκλησια se folosește totdeauna cu sens creștin, pentru a desemna fie Biserica universală (Matei 16, 18; Fapte 5, 11; Fapte 8; I Cor. 12, 28; Efes. 1, 22; 5, 23 etc.), fie Bisericile particulare (locale) (Fapte 11, 22; 13, 1; 14, 26; Rom. 16, 1 etc.), fie adunările credincioșilor⁶ creștini sau întrunirea lor în același loc, pentru a săvârși cultul divin (Fapte 14, 27; 12, 3, 4, 22; I Cor. 11, 18; 14, 4, 12, 19 34-35, Colos. 4, 5; Filimon 2). Această adunare creștină de cult este numită numai o singură dată συναγωγή (Iacob 2, 2).

Substantivul εκκλησια este folosit uneori pentru a desemna locașul de întrunire a comunității creștine, în vederea săvârșirii rugăciunilor de obște și a actelor de cult, prin urmare, locașul de cult (I Cor. 15, 19; Rom. 16, 5; Col. 4, 5; Fil. 2)⁷.

Cât privește noțiunea *împărăția lui Dumnezeu*, aceasta se întâlnește mai ales în Sf. Evanghelii. Împărăția lui Dumnezeu apare și sub numele de împărăția cerurilor, în special la Sf. Ap. Matei.

Cei doi termeni sunt specifici iudeilor și creștinilor, iar, după alții, s-ar găsi și în alte religii, ca, de exemplu, la perși⁸.

6. *Ibidem*, col. 491.

7. A. Vacant, art. „Eglise“, în „Dictionnaire de la Bible“, vol. II, partea a II-a, Paris, 1926, col. 1599, la pr. asist. Vasile Mihoc, *Ecleziologia Noului Testament*, în „Studii teologice“, 1977, nr. 3-4, p. 235.

8. F. Vigouroux, art. *Royaume de Dieu*, în „Dictionnaire de la Bible“, tom. V, Paris, 1899, col. 1237.

Βασιλεια, în greaca clasică, înseamnă regalitate și, prin derivare, regat (împărăție). Acest termen a fost folosit și de Septuagintă, la traducerea diferitelor expresii ale textului original, cum ar fi: mamelachut, malechut, miluchah, mamelachah. În cea mai mare parte, aceste cuvinte ebraice marchează, în primul rând, ideea abstractă de domnie, de regalitate, de putere regală și, în al doilea rând, împărăția, fie ca teritoriu, fie ca societate.

În Vechiul Testament se vorbește despre împărăția lui Iahve ca teritoriu (Ps. 22, 29, 103, 19; 144, 13; Obadia 21; Daniel 3, 54 etc.) și ca societate „Împărăția Sfinților“ (Daniel 2, 44; 7, 18). Iahve, prin creație, chemând ființele la existență, își rezervă dreptul de a le conduce. După căderea primilor oameni, Iahve încheie legământ cu patriarhii și cu urmașii lor, fiind recunoscut suveranul lui Israel (Facerea 17, 26, 24; 28, 13-15). El veghează în Egipt asupra fiilor lui Israel, îi salvează din mâinile lui Faraon și reînnoiește solemn, în Sinai, legământul cu ei. Drepturile suverane ale lui Iahve sunt bine stabilite, încât Ghedeon refuză titlul de rege, spunând: „Iahve este stăpânul vostru“ (Jud. 8, 23).

Dar din împărăția lui Iahve sunt chemate să facă parte toate neamurile, care îl vor recunoaște drept Dumnezeu și Împărat și se vor chema fiii Sionului (Ps. 86, 3-4; cf. Ps. 95, 97; Isaia 2, 2-4; 25, 3-9, Zaharia 12, 16)⁹. Această împărăție în sens larg poate fi numită eshatologic, mesianică, fiindcă descrierile pot viza o eră de fericire viitoare, fără a pune în scenă un Mesia personal.

Rareori, împărăția lui Dumnezeu este pusă în raport cu eshatologia transcendentă, al cărei domeniu este lumea de apoi (II Macabei 7, 9). În cer, Domnul va domni peste cei aleși (Înț. Sol. 3, 18) și aceștia vor participa la puterea regală (Înț. Sol. 5, 16). Profetii anunță venirea împărăției mesianice. Regele mesianic va conduce poporul cu cinste și va avea o grijă deosebită de săraci, de nefericiți și de asupriți (Ps. 71; Isaia 52, 7, 10; Isaia 45, 8; Isaia 25, 6; 2, 3).

Într-un cuvânt, în ziua mântuirii, „bunătatea și adevărul se vor întâmpina, dreptatea și pacea se vor săruta“ (Ps. 84, 11-12; cf. Ps. 99, 4; Isaia 6, 13; Miheea 5, 9-13; Ieremia 23, 5; Iezechiel 36, 25-27 etc.).

Înălțimea spirituală a împărăției așteptate este accentuată prin noțiunea de iertarea păcatelor (Ieremia 31, 31-34) și prin perspectiva unei ispășiri

9. *Ibidem*, col. 1237-1238 și R.P. Lemmonyer, *Theologie du Nouveaux Testament*, Paris, 1928, p. 30-31, la pr. asist. Vasile Mihoc, *op. cit.*, p. 236.

mântuitoare. Slujitorul lui Iahve „a fost străpuns pentru păcatele noastre și zdrobit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră și prin rănilor Lui toți ne-am vindecat“ (Isaia 53, 5)¹⁰. Ideea de „împărăția lui Dumnezeu“ se mai regăsește și în diferite scrieri apocrife apocaliptice și în literatura rabinică¹¹.

În Noul Testament, expresia „împărăția lui Dumnezeu“ βασιλεια του Θεου – este folosită de 63 de ori (Matei 4 ori, Marcu 14; Luca 32; Ioan 2; Fapte 6, alte scrieri 5), βασιλεια Θεου de 4 ori la Sf. Ap. Pavel, iar „împărăția cerurilor“ - βασιλεια των ουρανων - se găsește de 32 de ori numai la Sf. Ap. Matei¹². Mântuitorul a folosit ambele expresii în predica Sa, ca fiind sinonime. La evrei, cuvântul „ceruri“ (căci singularul nu există nici în ebraică, nici în aramaică) era unul din numeroasele cuvinte folosite de ei pentru a-L numi pe Dumnezeu, al Cărui nume evitau să-l pronunțe. Însă, Mântuitorul a întrebuințat frecvent numele lui Dumnezeu, neținând cont totdeauna de obiceiul rabinic¹³.

Biserica Mântuitorului, ca împărăție pământească a lui Dumnezeu **a) Întemeierea Bisericii**

Biserica a fost întemeiată de Mântuitorul prin jertfa de pe Cruce (Fapte 20, 28). Domnul nostru Iisus Hristos întrebuințează cuvântul „biserica“ (εκκλησια) de două ori, insistând că e „a Sa“ și că e „unică și indestructibilă“ (Matei 16, 18), având în fruntea sa pe Sf. Apostoli (Matei 18, 17)¹⁴. Prima dată îl folosește atunci când vrea să precizeze adevărul fundamental că mărturisirea Sf. Petru, „Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu“, rostit în numele tuturor colegilor săi întru apostolie, constituie temelia pe care El, Domnul, va zidi Biserica Sa. „Pe această piatră (adică pe această mărturisire de credință) voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui“.

A doua oară îl întrebuințează cu ocazia instituirii Sfinților Apostoli ca Păstori ai Bisericii Sale¹⁵. Când Mântuitorul o numește „Biserica Mea“ (Matei 16, 18), nu vrea să spună că El și-ar fi însușit și asimilat o mărire

10. F. Vigouroux, *op. cit.*, col. 1239.

11. R.P. Lemonnyer, *op. cit.*, p. 32, la pr. asist. V. Mihoc, *op. cit.*, p. 236.

12. F. Vigouroux, *op. cit.*, col. 1241-1242.

13. *Ibidem*, col. 1242.

14. Pr. prof. Petru Rezuș, pr. conf. Al. Ciurea, pr. asist. Lucian Gafton, *Biserica în planul lui Dumnezeu*, în „Ortodoxia“, nr. 3-4, 1963, București, p. 314.

15. Pr. prof. D. Belu, *op. cit.*, p. 539.

existentă mai înainte, dar vrea să exprime că El este Cel ce i-a dat ființă. Biserica este a Domnului nu numai de la un anumit moment al existenței ei și numai în parte, ci „de la început și în întregime”¹⁶. De aceea, Biserica formează cu Hristos o unitate spirituală organică, ea fiind după cuvântul Apostolului, „trupul lui Hristos”, „El, capul Bisericii”.

Biserica nu se poate închipui fără Hristos; Hristos nu Se poate închipui fără Biserică. Biserica ființează din ființa lui Hristos: „din persoana, din cuvântul, din opera Lui”¹⁷. Biserica este opera Întrupării lui Hristos, este însăși această întrupare: Dumnezeu Își asimilează natura umană și natura umană își asimilează viața divină; este îndumnezeirea (θεωσις) naturii omenești, consecință a unirii celor două naturi în Hristos. Dar opera de penetrare a umanității de către spiritul Bisericii nu s-a împlinit numai în virtutea Întrupării sau numai prin Înviere. „Vă este de folos ca să Mă duc Eu (la Tatăl)” (Ioan 16, 7). Această operă presupune trimiterea Sf. Duh, Cincizecimea, care a fost „împlinirea Bisericii”¹⁸. De aceea:

„Unde este Biserica, acolo este și Duhul Sfânt și plinătatea harului”, spune Sf. Irineu din Lyon (*Adversus haeresis*). Căci, dacă acolo unde este Biserică, este Duhul Sfânt, atunci, acolo unde este Duhul Sfânt, este înnoirea făpturii, acolo este o altă viață, „un început veșnic”, „acolo este zarea vieții celei de taină, a zilei neînserate a împărăției lui Dumnezeu...”¹⁹. Biserica este imaginea împărăției lui Dumnezeu, este chipul pământesc al împărăției lui Dumnezeu²⁰, este aspectul social al Împărăției dumnezeiești, este cadrul realizării acestei împărății pe pământ²¹. „Împărăția lui Dumnezeu trece, până să ajungă la stadiul desăvârșirii, prin perioada inaugurării și a dezvoltării, perioadă care a început o dată cu Întruparea Mântuitorului și care coincide în esență cu ceea ce este Biserica lui Hristos pe pământ, cu Biserica în plină dezvoltare...”²². De origine divină, Biserica - „prezența lui Hristos în lume până la sfârșitul veacurilor” (Matei 28, 20) - urmărește mântuirea oamenilor care vor aceasta: „Cel ce voiește să vină după Mine”

16. *Ibidem*, p. 544.

17. Prof. Teodor M. Popescu, *Despre Biserică*, în „Ortodoxia”, 1955, nr. 3, p. 413.

18. Serghei Bulgakov, *Ortodoxia*, trad. de N. Grosu, Sibiu, 1933, ediția 1994, p. 8.

19. Alexandre Schmemmann, *Euharistia. Taină a Împărăției*, trad. Boris Răduleanu, București, 1990, p. 42.

20. Prof. Teodor M. Popescu, *op. cit.*, p. 422-423.

21. Pr. prof. Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 171.

22. Ioan Săbăduș, *Ecleziologia în Scrierile Sf. Ap. și Evanghelist Ioan*, în „Ortodoxia”, București, 1965, nr. 3, p. 309, la pr. asist. Vasile Mihoc, *op. cit.*, p. 237.

(Matei 16, 24; Marcu 8, 34; Luca 9, 23).

Deși pentru lume, totuși Biserica nu este din lume. „Voi nu sunteți din lume“, spune El întâilor membri ai Bisericii Sale. „Eu v-am ales din lume“ (Ioan 15, 9). Biserica este a Sa, a Fiului lui Dumnezeu, dar El vrea să o zidească în această lume. Cei ce acceptă să facă parte din Biserică se integrează într-o ordine nouă, sunt aleșii Lui și nu mai sunt din lume, reprezintă ceva distinct față de ea (Ioan 15, 9), nu în înțelesul izolării, separării externe, fizice, de lume. („Nu mă rog să-i iei din lume“ (Ioan 17, 15), ci în sensul distanțării interioare de ea.

Aceasta nu atât pentru că lumea e creatură, ci, mai ales, pentru că e contaminată de păcat (Lumea... mă urăște, pentru că Eu îi spun în față că lucrurile ei sunt rele...“ (Ioan 7, 7; I Ioan 2, 16; 5, 19).

Față de Dumnezeu și față de Biserică, lumea e înfățișată ca teren de manifestare a puterii dumnezeiești în scopul eliminării păcatului dintr-în-și, adică în scopul năruirii împărăției diavolului pe de o parte, iar pe de alta, în vederea trezirii, regenerării și punerii în acțiune a tuturor puterilor ascunse ale sufletului²³. În Biserică, începutul împărăției lui Dumnezeu, se intră prin Sfânta Taină a Botezului care este nașterea cea de sus (Ioan 3, 3) sau nașterea „din apă și din Duh“ (Ioan 3, 5), iar desăvârșirea membrilor acestei împărății se face mai ales prin împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului (Ioan 5, 56)²⁴.

Membrii Bisericii formează „poporul agonisit de Dumnezeu ca să vestească în lume bunătatea și binefacerile Celui ce l-a chemat din întuneric la lumina Sa cea duhovnicească (I Petru 2, 9). E un așezământ organizat ai cărui membri pot fi recunoscuți după semne perceptibile precise, după atribuțiile și darurile de care se învrednicesc (Matei 18, 17; I Cor. 12, 28; Efeseni 4, 11). Membrii Bisericii pot contribui la zidirea ei (I Cor. 14, 4, 19, 28, 34). În așezământul Bisericii poți fi primit prin căință și botez (Fapte 2, 42) și poți fi eliminat dintr-înși (Matei 18, 18). Biserica are un cult în cadrul căruia se face frângerea pâinii, se rostesc, în auzul tuturor, rugăciuni și se propovăduiește cuvântul (Fapte 2, 42). Biserica și membrii ei au fost supuși violențelor și persecuțiilor (Fapte 8, 3; 12, 1; Gal. 1, 13; Filip. 3, 6; Matei 13, 21; Marcu 10, 20; Ioan 15, 20). Acestea reprezintă latura externă, vizibilă a Bisericii, pe lângă dimensiunea internă, care constă în aceea că

23. Pr. prof. D. Belu, *op. cit.*, p. 544.

24. Pr. asist. Vasile Mihoc, *op. cit.*, p. 237.

este har, „e lucru al Duhului Sfânt, izvor al vieții în Hristos“, e puterea dumnezeiescului har menită să opereze unirea într-un tot organic, într-o familie a tuturor celor ce-L primesc cu credință și cu dragoste²⁵.

Din Biserică fac parte atât drepti, cât și păcătoși, aceștia din urmă neat-ingând sfințenia ei, neștirbind cu nimic din calitatea ei, dimpotrivă, rostul ei este mântuirea păcătoșilor. Chiar Mântuitorul, prin cuvintele și faptele Sale, n-a respins pe cei păcătoși, s-a apropiat de ei cu iubire, i-a cercetat, a mâncat la masa lor și a răspuns criticii cărturarilor și fariseilor, arătând, de fapt, scopul venirii Sale în lume: „N-au trebuință de doctor cei sănătoși, ci cei bolnavi. Nu am venit să chem pe cei drepti la pocăință, ci pe cei păcătoși“ (Luca 5, 30-32). Biserica nu este o adunare de câțiva sfinți; Biserica este o casă largă și cuprinzătoare. Ea are inimă și brațe de mamă, de aceea își iubește fiii pe cei mai buni și pe cei mai puțin buni. Dacă ea ar exclude din principiu pe păcătoși, presupunând că ar cunoaște bine cugetul fiecărui credincios, spre a deveni o simplă asociație de sfinți, adevărați sau păruți, ar deveni o sectă și ar pierde dreptul la numele și la marea ei misiune, care este de a chema și mântui pe toți oamenii.

Iisus Hristos a venit, a învățat și S-a răstignit pentru toți. Pilda țarinii în care neghinele cresc împreună cu grâul până la seceriș (Matei 13, 29-30), a năvodului care prinde pești buni și răi (Matei 13, 47, 48), a cinei la care au fost chemați tot felul de oameni (Luca 14, 16-24), ilustrează clar concepția Mântuitorului despre largimea pământească a Bisericii Sale²⁶. Biserica dispune de mijloacele harice menite desființării păcatelor, Învățătura și Sfintele Taine, care conduc și la extinderea Bisericii: „Mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sf. Duh, învățându-le să păzească toate câte am poruncit vouă“ (Matei 28, 19-20). În acest sens al răspândirii Bisericii, Mântuitorul a rostit pilda grăuntelui de muștar (Matei 13, 31-32), iar în ce privește lucrarea de transformare a omului din păcătos în drept, a spus pilda aluatului (Matei 13, 23). Cel care conduce Biserica și în Biserică este Mântuitorul, Păstorul cel Bun (Ioan 10, 1-16).

Alegoria Păstorului cel Bun ne înfățișează Biserica drept o comunitate organizată ierarhic²⁷. În scopul sfințirii credincioșilor, Mântuitorul a instituit Sfintele Taine²⁸, a căror lucrare a încredințat-o Apostolilor după Înviere, iar aceștia au transmis-o ierarhiei bisericești: episcopilor, preoților și diaconilor.

25. Pr. prof. D. Belu, *op. cit.*, p. 545-546.

26. Prof. Teodor M. Popescu, *op. cit.*, p. 426.

27. Pr. prof. D. Belu, *op. cit.*, p. 548.

În ierarhie, Hristos e prezent drept Cale în mărturisirea credinței ca Adevăr, în Taine, ca Viață: prin unirea acestor trei, ia chip împărăția lui Dumnezeu, al cărei Domn e Hristos. Aceste trei elemente sunt de ajuns pentru a forma Biserica lui Dumnezeu²⁹.

De Biserică este legată puterea de a lega și dezlega reprezentată de „*chei-
le împărăției cerurilor*“, încredințate Sfinților Apostoli. Prin mijlocirea lor, Apostolii și succesorii lor - episcopii, preoții și diaconii - își exercită puterea disciplinară în cadrul Bisericii, în vederea recuperării celor ce greșesc. În cazul acesta, Biserica este ultima instanță ce hotărăște în chestiuni de disciplină în rândul membrilor ei.

b) Atributele Bisericii

Biserica, așezământul teandric întemeiat de Dumnezeu ca organ pentru sfințirea și mântuirea oamenilor, spre a se distinge de orice altă societate, comunitate sau instituție divino-umană sau numai umană, posedă unele calificative specifice de care nu se poate face abstracție, unele atribute proprii numai ei, care-i definesc structura spirituală și-i precizează activitatea și rostul. Aceste însușiri au fost proclamate în chip solemn la Sinodul II Ecumenic (Constantinopl 381), unde s-a hotărât că întreaga creștinătate trebuie să creadă și să mărturisească, pe lângă celelalte adevăruri de credință, cu privire la Sf. Treime, expuse anterior, și: „Întru una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică“ (art. IX din Simbolul Credinței). Precum se vede, soborul amintit a stabilit definitiv însușirile esențiale ale Bisericii și anume: unitatea (μία), sfințenia (αγία), sobornicitatea (κατολική) și apostolicitatea (αποστολική)³⁰.

1. **Unitatea Bisericii.** Este de necontestat că în intenția și realizarea dumnezeiescului (Învățător) Întemeietor al religiei creștine, a fost în mod neîndoielnic ca să fondeze o singură Biserică și că această Biserică să fie și să rămână veșnic „una“. Pentru aceea, Iisus Hristos vorbește de Biserică în mod articulat și la singular, ca a Sa, „Biserica Mea“ (Matei 16, 18) și de aceea o compară adesea cu o casă, cu o împărăție, cu o turmă (Ioan 10, 16;

28. Pr. asist. Vasile Mihoc, *op. cit.*, p. 242.

29. Vladimir Soloviov, *Fundamentele spirituale ale vieții*, Alba-Iulia, 1994, p. 117.

30. Pr. prof. Petru Rezuș, pr. conf. Al. I. Ciurea, pr. asist. Lucian Gafton, *op. cit.*, p. 333-334.

21, 15) etc. El proclamă ideal al unității creștine, unitatea care stă la baza raporturilor Lui cu Tatăl: „Ca să fie una, precum Noi una suntem“ (Ioan 17, 21, 22-23) și care, în fond, constituie scopul Bisericii: „Ca toți să fie una“.

Rămânerea în Iisus Hristos și a Acestuia în componenții duhovniceștii Sale turme, adică unitatea desăvârșită cu Întemeietorul Bisericii, pornită din ambele părți, este criteriul principal și condiție sine-qua-non a oricărui progres moral, a oricărei înfăptuiri meritorii, a vieții spirituale sub toate aspectele sale multiple.

„Cine rămâne întru Mine și Eu întru el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic“ (Ioan 15, 4-5 și urm.)³¹. Rămânerea în unitatea Bisericii este condiția mântuirii, întrucât înseamnă respectarea doctrinei Bisericii. Biserica este una, pentru că Unul este și Întemeietorul Său, una este învățătura Lui, una și unică Jertfa Lui prin care a întemeiat Biserica „pe care a câștigat-o cu Însuși Sângele Său“ (Fapte 20, 28) și a făcut aceasta o dată pentru totdeauna, „aducându-se jertfă pe Sine însuși“ (Evrei 7, 27)³².

De aceea și Sf. Ap. Pavel declară, referindu-se la Biserica: „Este un trup și un Duh... Este un Domn, o credință, un botez. Un Dumnezeu și Tatăl tuturor Care este peste toate și prin toate și întru toți“ (Efes. 4, 4-6).

De asemenea, rugăciunea „Tatăl nostru“ constituie un temel al unității Bisericii, fiindcă îi angajează laolaltă pe fiii duhovnicești ai împărăției, ai Bisericii, în fața aceluiasi Părinte ceresc, legați de aceleași trebuințe (Matei 6, 9-13; Luca 11, 2-4).

2) Sfințenia Bisericii. Biserica este sfântă. Această însușire sau calitate a Bisericii se evidențiază de la sine.

Cuvântul Vechiului Testament: „Fiți sfinți, căci Eu sunt Sfânt“ (Lev. 11, 44-45) s-a realizat în Noul Testament, prin Întruparea Mântuitorului, care este sfințirea neamului omenesc prin Biserica. Chiar de pe pământ, Biserica trăiește nu o viață pământească, ci o viață dumnezeiască și harică. De aceea, nu numai fiecare din membrele ei, ci ea întreagă se numește în chip solemn sfântă³³.

În esență, Biserica este sfântă, pentru că Sfânt este Întemeietorul și Capul ei, Mântuitorul Iisus Hristos; pentru că El S-a jertfit pentru ea ca

31. *Ibidem*, p. 335; prof. Teodor M. Popescu, *op. cit.*, p. 423.

32. Pr. asist. Vasile Mihoc, *op. cit.*, p. 243.

33. S. Bulgakov, *op. cit.*, ed. 1933, p. 120 și Alexei St. Homiakov, *Încercare de expunere catehetică a învățăturii despre Biserica; Biserica este una*, trad. de prof. N. Chițescu, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei“, XXXVI (1960), nr. 11-12, p. 593, la pr. asist. Vasile Mihoc, *op. cit.*, p. 244.

s-o sfințească; pentru că în ea sălășluiește și lucrează Duhul Sfânt până la sfârșitul veacului, care revarsă asupra-i Harul sfințitor, pentru că scopul ei este să sfințească pe credincioși; pentru că învățătura ei este sfântă și pentru că ea alcătuiește Trupul cel tainic al Domnului.

Mântuitorul a cerut adesea și cu stăruință ucenicilor Săi ca să depășească în merite morale, adică în sfințenie, pe ceilalți oameni, cu care trăiau împreună (Matei 5, 20, 46-47; Ioan 13, 35 etc.). În vederea atingerii scopului sfințeniei, Domnul Hristos lasă Bisericii Sale o dată cu tezaurul Evangheliei și promisiunea asistenței Sale, până la sfârșitul veacului (Matei 28, 20)³⁴.

Biserica este sfântă obiectiv, prin puterea vieții divine, sfințenia lui Dumnezeu, a îngerilor și a sfinților glorificați; dar ea este sfântă și prin sfințenia membrilor ei, care trăiesc și se mântuiesc acum.

Sfințenia, în primul înțeles, cu înțelesul obiectiv, s-a dat Bisericii; este latura ei divină; și această sfințenie n-ar putea fi înlocuită, nici atinsă de vreun efort omenesc; este harul în înțelesul precis al cuvântului. Biserica este mai ales numită sfântă, în raport cu puterea de sfințire pe care o posedă³⁵. Prin Sfintele Taine, Biserica sfințește viața fiilor ei, împărțind harul dumnezeiesc.

3) Sobornicitatea Bisericii. Mântuitorul îi trimite pe Apostolii Săi la toate neamurile, pentru a le învăța și boteza în numele Sfintei Treimi (Matei 28, 19), pentru a-i cuprinde pe toți oamenii în Biserica Sa, spre a fi mântuiți. De aceea, ea cuprinde pe toți credincioșii din toate locurile și din toate timpurile și de la toate popoarele. Sobornicitatea Bisericii a fost prevestită și de proorocii Vechiului Testament. „Multe popoare vor veni - zice proorocul Isaia - și vor zice: Veniți să ne suim în muntele Domnului, în casa Domnului lui Iacob, ca El să ne învețe căile Sale și să mergem pe cărările Sale!“ (Isaia 2, 3). Pentru profetii Vechiului Testament, mântuirea mesianică nu este numai un privilegiu al poporului lui Israel, ci din bunurile ei se vor împărții toate neamurile. Mântuitorul Iisus Hristos așa ne-a înfățișat Împărăția Sa, care este Biserica. De aceea, El a vindecat pe sluga sutașului (Matei 7, 5-10), pe fiica canaanencei (Matei 15, 24). El a vorbit cu samarineanca și a vestit mântuirea locuitorilor Samariei (Ioan 4).

Ideea sobornicității Bisericii este înfățișată de Mântuitorul în diferite parabole: parabola lucrătorilor viei, a cărei concluzie este că împărăția lui Dumnezeu se va da neamurilor (Matei 21, 43; Luca 13, 29), parabola cinei

34. Pr. prof. Petru Rezuș, pr. conf. Al. I. Ciurea, pr. asist. Lucian Gafton, *op. cit.*, p. 345-346.

35. Serghei Bulgakov, *op. cit.*, p. 98.

cele mari (Luca 14, 16-24), a fecioarelor care așteaptă pe Mirele Bisericii (Matei 25, 1-10)³⁶.

Caracterul sobornicesc al Bisericii se evidențiază și în conducerea Bisericii care este sinodală (Sf. Sinod - soborul episcopilor).

4) **Apostolicitatea Bisericii.** Biserica este apostolică, fiindcă Hristos este prezent în ea cum era și cu Apostolii (Matei 28, 20; Ioan 14, 20; 17, 23, 26).

Apostolicitatea Bisericii înseamnă identitatea operei și a slujirii Bisericii cu opera și slujirea Apostolilor: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi“ (Ioan 20, 21). Deci, ceea ce face apostolicitatea Bisericii este identitatea misiunii între Biserica prezentă și Apostoli, apoi între Apostoli și Hristos, primul și adevăratul trimis al lui Dumnezeu. Apostolii au fost pregătiți ca martori ai activității Mântuitorului și propovăduitori ai Evangheliei până la marginile pământului; lor le-a descoperit tainele împărăției“ (Matei 13, 11), le-a acordat harul Sfântului Duh (Ioan 20, 22) și le-a încredințat „cheile împărăției cerurilor“, dându-le puterea de a lega și de a dezlega păcatele (Ioan 20, 23)³⁷.

Apostolii sunt primii creștini care au primit pe Hristos în ei prin Duhul Sfânt, deci au fost primele mădule ale Bisericii; ei pot transmite pe Hristos generațiilor următoare în Biserică și pot transmite prin succesiunea apostolică episcopatului misiunea specială sau harul de a propovădui pe Hristos în Biserică și de a comunica pe Hristos și harul Lui, viitorilor creștini³⁸.

Apostolicitatea Bisericii este însușirea de păstrătoare sfântă și propovăduitoare infailibilă a învățăturii descoperite de Fiul lui Dumnezeu întrupat, vestită lumii de Apostoli ca martori și prooroci ai Lui, deplin împuterniciți prin plinătatea harului primit la Cincizecime, de la Duhul Sfânt și ca temelie a Bisericii lui Hristos, El rămânând piatra cea din capul unghiului, totdeauna prezent viu și activ în ea, în Duhul Sfânt³⁹.

Menirea Bisericii

Biserica a fost întemeiată de Mântuitorul Iisus Hristos cu scopul de a-I continua activitatea Sa. Biserica este așezământul religios de maximă utilitate pentru credincioși, deoarece numai ea le asigură mântuirea.

36. Pr. asist. Vasile Mihoc, *op. cit.*, p. 245-246.

37. *Ibidem*, p. 247.

38. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, București, 1978, p. 298-299.

39. Pr. prof. dr. I. Todoran, *Apostolicitatea Bisericii*, în „Mitropolia Ardealului“, VII (1962), nr. 3-6, p. 322, la pr. asist. Vasile Mihoc, *op. cit.*, p. 247.

Scopul esențial al Bisericii, misiunea sa, este mântuirea credincioșilor. În vederea atingerii acestui scop, Biserica are în stăpânirea sa învățătura Domnului nostru Iisus Hristos, adică doctrina revelată, cuprinsă în Sf. Scriptură și Sf. Tradiție. Biserica este păstrătoarea revelației divine și propovăduitoarea acestei revelații, ferind-o de orice răstălmăciri. Ea veghează ca dezvoltarea dogmatică să se desfășoare normal, fixând dogmele obligatorii pentru toți credincioșii, în sinoadele ecumenice, sub asistența Duhului Sfânt⁴⁰. Biserica ne transmite pe Hristos din ea și prilejuiește sălășluirea lui Hristos Cel din cer în noi toți, care am devenit și am crescut ca mădulare ale Trupului Său. Rămânerea în Hristos asigură mântuirea, după cum spune Mântuitorul: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic“ (Ioan 15, 1-2, 4-5).

Cel ce ne dă puterea să rămânem în Hristos este Duhul Sfânt, Care este Duhul Fiului, venit în noi prin umanitatea lui Hristos, îndumnezeit prin Întrupare, Cruce și Înviere⁴¹.

Împărăția cerească a lui Dumnezeu

Împărăția lui Dumnezeu înseamnă stăpânirea lui Dumnezeu asupra sufletelor și deci împărățirea Lui asupra oamenilor⁴². Este vorba de o suveranitate absolută a lui Dumnezeu ca manifestare și exercitare a puterii Sale sfinte. Acolo unde e stăpân Dumnezeu, puterea răului e nimicită și orice voință rea este redusă la inacțiune. Așa ni se înfățișează împărăția lui Dumnezeu în începutul ei și anume în persoana și activitatea Mântuitorului⁴³, Întemeietorul acestei împărății.

Împărăția lui Dumnezeu comportă prezența vizibilă a lui Iisus Hristos în măreția Sa dumnezeiască, așa cum au perceput-o sufletele credincioase, Apostolii, care au mărturisit: „Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit întru noi și am văzut mărirea Lui, mărirea ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr“ (Ioan 1, 14)⁴⁴.

Împărăția lui Dumnezeu e modul de viață în care hotărâtoare este voința lui Dumnezeu și din care păcatul este eliminat total nu numai ca act și efecte, dar și ca intenție și, prin urmare, aici moartea și ea e inex-

40. Pr. prof. Petru Rezuș, pr. conf. Al. I. Ciurea, pr. asist. Lucian Gafton, *op. cit.*, p. 320.

41. Pr. prof. Dumitru Radu, *Învățătura despre Biserica*, în vol. „Îndrumări misionare“, București, 1986, p. 423-424.

42. Pr. prof. Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 167.

43. Pr. prof. D. Belu, *op. cit.*, p. 548.

istentă, căci moartea ține de existența păcatului. Nemaexistând păcatele, nici mijloacele harice de desființare a păcatelor nu mai au rost în împărăția cerurilor⁴⁵. Împărăția lui Dumnezeu sau împărăția cerurilor constituie tema propovăduirii Mântuitorului.

El, reluând cuvintele Sf. Ioan Botezătorul: Pocăiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor“ (Matei 3, 2; 4, 17; 10, 7; Marcu 1, 15), vestea Evanghelia împărăției. Când locuitorii din Capernaum voiau să-L rețină în mijlocul lor, El le spune: „Trebuie să vestesc și celorlalți împărăția lui Dumnezeu, că pentru aceasta sunt trimis“ (Luca 4, 43).

Mântuitorul umbla prin orașe și sate, propovăduind și binevestind împărăția lui Dumnezeu, El și cei doisprezece (Luca 8, 1). Această misiune de a vesti împărăția cerurilor o încredințează și Apostolilor Săi (Matei 10, 7; Luca 10, 9). Chiar după Învierea Sa, în timpul arătărilor care au avut loc în decursul celor 40 de zile, după cum relatează Faptele Apostolilor, Mântuitorul se întreține cu Apostolii Săi despre împărăția lui Dumnezeu (Fapte 1, 3). Împărăția lui Dumnezeu a fost deci tema propovăduirii Sale și a Apostolilor Săi.

Împărăția lui Dumnezeu este strâns legată de persoana Lui ca întemeietor al ei aici, pe pământ, pentru aceea, El o poate numi împărăția Sa și poate vorbi de venirea Fiului Omului în împărăția Sa (Matei 16, 28).

Împărăția lui Dumnezeu nu este ceva care va lua ființă numai în viitor, ea trebuie considerată ca prezentă din momentul începerii activității publice a Mântuitorului.

Domnul nostru Iisus Hristos, delimitând hotarele celor două economii, spune că Legea și profeții au fost până la Ioan, de atunci se binevestește împărăția lui Dumnezeu și fiecare spre ea se silește (Luca 16, 16). La Evangelistul Matei se precizează încă mai bine că împărăția lui Dumnezeu e o realitate prezentă, când zice: „Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum, împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea“ (Matei 11, 12) și în aceeași Evanghelie ne mai spune că cel mai mic din această împărăție este mai mare decât Ioan Botezătorul, deși acesta este considerat cel mai mare profet (Matei 11, 11)⁴⁶.

Împărăția lui Dumnezeu are un aspect interior și individual și unul

44. *Ibidem*, p. 550.

45. *Ibidem*, p. 549-550.

exterior și social.

Primul aspect se referă la faptul că ea este har, lumină și adevăr (Ioan 1, 9, 14, 17), adică putere a cărei sferă de acțiune și eficiență e, în primul rând, planul interior, invizibil al sufletului. Acolo ia mai întâi ființă împărăția, „împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru“ (Luca 17, 21). „Ea este aluatul din frământătură“ (Matei 13, 33), „este comoara ascunsă în țarină, pe care cel ce a găsit-o a făcut tot ce i-a stat în putință ca să intre în stăpânirea ei“ (Matei 13, 44). Stăruitoarele îndemnuri ale Mântuitorului la credință, la curăția inimii, la luarea în considerare a valorii unice a sufletului, mărturisesc și ele puternic despre dimensiunea interioară, spirituală a împărăției cerurilor (cf. Matei 4, 17; 16, 26; Marcu 1, 15; Luca 13, 3; 16, 16; Ioan 6, 29, 47 etc.). Însușirea aceasta de a fi interioară, invizibilă face ca ea, împărăția lui Dumnezeu, să aibă caracter de taină, care trebuie descoperită (Matei 11, 25; 13, 11; Marcu 4, 11) și care nu poate fi percepută decât prin credință. „Cu auzul veți auzi și nu veți înțelege...“ (Matei 13, 14); „Credeți în Evanghelie“ (Marcu 1, 15)⁴⁷. De aceea, Mântuitorul folosește vorbirea în parabole, pe care le tâlcuiește Apostolilor Săi, fiindcă numai ei erau vrednici atunci să cunoască „Tainele împărăției cerurilor“ (Matei 13, 11).

Pentru a intra în împărăția lui Dumnezeu, este necesară întoarcerea la curăția (nevinovăția) pruncilor, (Matei 18, 3), schimbarea sentimentelor (pocăința) (Matei 4, 17; 11, 20; Marcu 1, 15; 6, 12; Luca 13, 3), purificarea interioară (Matei 23, 25-26), căci moralitatea faptelor provine din intenție (Matei 6, 22-23) și, prin urmare, trebuie evitate nu numai păcatele exterioare, ci încă cele care se săvârșesc înlăuntrul sufletului nostru (Matei 5, 22-28), deci se cere curățirea interioară a paharului mai întâi (Matei 23, 25-26). De asemenea, cel ce intră în împărăția cerurilor trebuie să se despartă de bunurile pământești (în sensul de a nu se lăsa stăpânit de ele) (Matei 5, 3; 19, 23-24), de a fi curat cu inima, blând, milostiv și pașnic (făcător de pace) (Matei 5, 4-10), nevinovat ca pruncii (Marcu 10, 14-15), smerit (Matei 18, 4; Luca 18, 14), răbdător și generos (darnic) (Matei 5, 39-44; Luca 6, 27-30), într-un cuvânt, a urma cât se poate desăvârșirea Tatălui ceresc (Matei 5, 48)⁴⁸.

Înălțimea spirituală a împărăției se afirmă în noțiunea de mântuire, care este fructul natural, al cărei mesager este Mântuitorul. Această mântuire nu are în vedere eliberarea politică, atât de fierbinte așteptată de iudei; El

46. Pr. prof. Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 167-168.

47. Pr. prof. D. Belu, *op. cit.*, p. 545.

spune: „Trebuie dat Cezarului ceea ce este al Cezarului“ (Matei 22, 21). El a venit să-l descătușeze pe om din robia rușinoasă a păcatului, din slujba lui Satan. Domeniul Său de lucru este spiritual, adversarul Său se află în acest domeniu, diavolul.

Împărăția întemeiată de Mântuitorul este antiteza împărăției lui Satan, una trebuie să zidească pe ruinele celeilalte (Luca 11, 14-26). De asemenea, diavolul toată lucrarea sa o îndreaptă spre a împiedica progresele împărăției, nereușind în tentativa contra lui Iisus (ispitirea din pustiul Carantaniei (Matei 4, 1-11; Marcu 1, 12-13; Luca 4, 1, 13); el se îndreaptă împotriva apostolilor; el seamănă neghina printre grâu (Matei 13, 39), ia cuvântul împărăției din inima oamenilor (Luca 8, 12), îl împinge pe Iuda la trădare (Luca 22, 3), cere să-i cearnă pe apostoli prin ciurul încercării (Luca 22, 31). Păcatul este deci lucrarea lui Satan și constituie obstacol în calea împărăției lui Dumnezeu⁴⁹. Păcatele trebuie izgonite din inima credincioșilor. Oamenii trebuie să fie salvați și bucuria recuperării celor pierduți este imensă. Exemple în acest sens oferă Mântuitorul prin pilda oii rătăcite, a drahmei pierdute, a fiului risipitor (Luca 15, 4-10; 11-32; Matei 18, 12-13).

În acest sens, Mântuitorul cheamă pe păcătoși la pocăință, dăruindu-le iertare de păcate (Matei 9, 1-8, Luca 7, 48; cf. Matei 1, 21). Împărăția lui Dumnezeu pe pământ este deci pentru persoană mântuirea sufletului prin iertarea păcatelor și triumful tuturor virtuților în inima sa. A intra în împărăția cerurilor este a intra în viața veșnică (Matei 25, 46; 19, 17; Marcu 9, 43, 45), în bucuria Domnului (Matei 25, 21, 23) în rai cu Iisus și cu îngerii (Luca 23, 43; Matei 18, 10). Dreptii acolo vor străluci ca soarele (Matei 13, 43), Îl vor vedea pe Dumnezeu (Matei 5, 8) și vor lua pentru totdeauna moștenirea făgăduită (Matei 5, 4). Câteodată, cerul este comparat cu o masă unde se va mânca și bea (Luca 22, 30; Matei 8, 1; 22, 1-12, 26, 29)⁵⁰. Împărăția lui Dumnezeu începe cu Întruparea Mântuitorului și se afirmă în mod deosebit după începerea activității Sale publice. Semnele esențiale ale prezenței acestei împărății sunt: nimicirea păcatelor și zdrobirea puterii lui Satan asupra lumii. „Dacă Eu cu degetul lui Dumnezeu scot afară pe demoni, atunci a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu“ (Luca 11, 20).

Întrebat când vine împărăția lui Dumnezeu, Iisus răspunde: „Iată,

48. F. Vigouroux, *op.cit.*, col. 1447.

49. *Ibidem*, col. 1248.

50. *Ibidem*, col. 1249.

„împărăția lui Dumnezeu este în mijlocul vostru“ (Luca 17, 2). E o realitate care poate fi căutată și găsită (Matei 6, 33; Luca 12, 31), o sferă de activitate în care fiecare poate da năvală. „Împărăția lui Dumnezeu se binevestește și fiecare se silește spre ea dă năvală“ (Luca 16, 16).

Chemarea pe care Domnul o adresează păcătoșilor, împovăraților, orbilor, șchiopilor, leproșilor, surzilor, săracilor (Matei 11, 5, 28; 7, 16; Luca 6, 17), de a veni la El, mărturisește despre eficiența împărăției în viața aceasta, căci Domnul îi cheamă să-i salveze imediat, în prezent și în mod real, nu prin făgăduință. „Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia, pentru că Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut“ (Luca 19, 9-10), îi spune lui Zaheu vameșul⁵¹.

De asemenea, dă iertare de păcate și tămăduire (Marcu 2, 10; Luca 7, 48; Matei 20, 34; Marcu 10, 52 etc.).

Toate acestea dovedesc, pe de o parte, că Mântuitorul a venit să întemeieze împărăția Sa aici pe pământ, pe de alta, arată corespondența dintre împărăția lui Dumnezeu și lumea aceasta, capacitatea celei dintâi de a se articula în timp și a acesteia din urmă de a o primi.

Despre prezența în lume a împărăției lui Dumnezeu mărturisesc învățăturile cuprinse în Predica de pe munte: smerenia, blândețea, milostenia, curățenia inimii, dreptatea, pacea necesare în viața aceasta, pentru oamenii de aici, iar nu în lumea de dincolo.

Lumea aceasta este în atenția Mântuitorului pentru a fi mântuită și-n acest scop înființează aici Împărăția lui Dumnezeu și pentru lume, deși nu este din lume. „Împărăția Mea nu este din lumea aceasta“ (Ioan 18, 36), adică are un alt înțeles, un alt scop, superior celui omenesc, material, politic, trecător.

Împărăția lui Dumnezeu este prezentă între credincioși, dar e și o realitate a viitorului până la sfârșitul veacului și după aceea, în veșnicie. „Vie împărăția Ta!“ ne învață Domnul să ne rugăm (Matei 6, 10).

Parabolele ne învață despre o sămânță care urmează să crească, să rodească, apoi să vină secerișul. Ele vorbesc despre o dezvoltare a Împărăției, în viitor, aidoma grăunțului de muștar. Ne previn că eonul de acum se va sfârși și că la capătul lui ne așteaptă ziua Judecării celei mari, când Fiul Omului „va veni întru slava Tatălui Său“; morții vor învia și vor fi aduși

51. Pr. prof. D. Belu, *op. cit.*, p. 546-547.

în fața Judecătorului (Matei 25, 31 sq). Când va fi ziua aceea, nimeni nu știe. Dar ea va veni cu siguranță. Și anume va veni pe neașteptate (Matei 24, 36; Marcu 13, 32; Fapte 1, 7)⁵².

Împărăția lui Dumnezeu este socotită ca un dar oferit de sus (Luca 2, 29). Ea este pregătită de Dumnezeu pentru aleșii Săi de la întemeierea lumii (Matei 25, 34) și este oferită tuturor acelorora cărora le este oferită și Evanghelia. „Mergând învățați toate neamurile...” (Matei 28, 19).

Evangheliile ne arată că mulți au dovedit o atitudine ostilă față de Mântuitorul și Evanghelia Sa (Matei 11, 21-23; 23, 37). Parabola cu nunta fiului de împărat, care reprezintă împărăția lui Dumnezeu, ne arată că cei chemați la nuntă, nu numai că au nesocotit invitarea, ci unii s-au purtat chiar dușmănos față de împărat, care reprezintă pe Dumnezeu și față de slugile Sale, care reprezintă pe Apostoli și pe vestitorii Evangheliei (Matei 22, 2-14). Deci, nu toți cei cărora li se oferă Evanghelia o și primesc⁵³.

Cei care primesc împărăția lui Dumnezeu ca dar trebuie să lucreze, să coopereze și ei prin efortul lor la realizarea ei, căci după cum s-a arătat, ea se extinde în detrimentul împărăției diavolului⁵⁴, iar diavolul lucrează neîncetat împotriva oamenilor. Trebuie ca omul credincios să primească darul, având grijă să nu cadă ca sămânța pe cale și să fie călcată în picioare (Luca 8, 5), să nu fie aruncat ca mărgăritarele înaintea porcilor (Matei 7, 6) și împărăția este un mărgăritar prețios, o comoară, pentru cumpărarea ei trebuie făcute cele mai mari sacrificii (Matei 13, 44-46).

Toți cei care nu vor primi acest dar vor fi nevrednici (Marcu 6, 11), iar cei atașați de bunurile din lume, care vor refuza invitația, se vor exclude prin voința lor rea (Luca 14, 17-24), ca Ierusalimul și marea parte a iudeilor (Luca 13, 31; Matei 21, 43). Când omul primește acest dar, trebuie să depună efortul pentru a-l păstra. Este necesară pregătirea terenului, a sufletului, prin înlăturarea tuturor piedicilor care ar afecta încolțirea și dezvoltarea seminței (Luca 18, 13-14), fiindcă chiar în sufletele bine pregătite rodul nu este la fel (Marcu 4, 20). Se impune o energie puternică (Matei 11, 12); trebuie sacrificate, fără ezitare, afecțiunile pământești (Luca 14, 26), să te privezi chiar de membrele cele mai necesare, când ar fi un obstacol în calea împărăției (Marcu 9, 43-47) și niciodată să nu privești înapoi, o dată ce ai pus mâna pe

52. *Ibidem*, p. 547-548.

53. Pr. prof. Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 169.

54. *Ibidem*, p. 169.

coarnele plugului (Luca 9, 62). Virtuțile care deschid ușa împărăției sunt o stare de perseverență; constant trebuie să cauți împărăția și dreptatea Lui (Matei 6, 33), să renunți și să porți cu curaj crucea (Luca 9, 23; 14, 27), căci strâmtă este poarta care duce la viață (Luca 7, 14). „Acesta care-și închină viața lui Hristos să se angajeze cu sau împotriva voinței sale, fie că vrea sau nu inima sa, la săvârșirea binelui“⁵⁵. Aici este vorba de contribuția omului la mântuirea sa, ca răspuns la harul lui Dumnezeu, colaborarea omului prin credință și fapte bune cu harul lui Dumnezeu la mântuirea personală.

Darul împărăției conține, virtual și în germene, darul vieții veșnice. El seamănă cu o mină sau un talant pe care slujitorul credincios îl înmulțește și va avea răsplătă la sfârșit (Matei 25, 21-23; Luca 19, 17, 19), cu grăunțele de grâu semănat (Marcu 4, 26-30) care sfârșește prin seceriș.

Faptele bune sunt manifestarea, lumina exterioară a eliberării interioare: „să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei să vadă (văzând) faptele voastre cele bune...“ (Matei 5, 16), acestea sunt comoara adunată în cer (Matei 6, 20), după care Judecătorul, în ziua cea de apoi, va răsplăti pe fiecare (Matei 25, 31-46)⁵⁶.

Împărăția lui Dumnezeu are și un aspect exterior tangibil. Iisus Hristos, Întemeietorul ei, a venit în trup omenesc între credincioși, a fost văzut, ascultat și urmat de cei ce au socotit necesar pentru ei să facă aceasta.

Ucenicii și toți cei ce-L urmează primesc porunca să mărturisească public credința (Matei 10, 32 și paral.) și li se prezice că vor fi prigoniți (Matei 10, 17 sq.; 24, 9; Marcu 13, 9 sq.).

Caracterul vizibil al împărăției, Mântuitorul îl relevă, în chip direct, în parabole. Turma cea mică, via sădită și împrejmuită, ospățul de nuntă etc. mărturisesc puternic despre dimensiunea tangibilă a împărăției.

De altfel, viața nouă adusă de Mântuitorul, adică împărăția Sa, nici n-ar fi putut să se limiteze exclusiv la lumea internă. Forța și dinamismul care o caracterizează erau menite ca, sub condiția liberei colaborări a credincioșilor, să le pătrundă și transforme întreaga viață internă și externă individuală și comunitară. Și, de fapt, pentru Mântuitorul nu e membru al împărăției cerești decât acela care prelungește rugăciunea și credința în fapte și luptă pentru

55. F. Vigouroux, *op. cit.*, col. 1250; Sf. Macarie Egipteanul, *Alte șapte omilii*, trad. de pr. prof. dr. Constantin Cornișescu, în „Părinți și scriitori bisericești“ (34), București, 1992, p. 343.

56. *Ibidem*, col. 1250.

a-și ridica întreaga sa viață la nivelul voinței lui Dumnezeu (Matei 7, 21)⁵⁷.

Alcătuirea împărăției

Mântuitorul îi trimite pe Apostolii Săi să predice Evanghelia la toate neamurile (Matei 28, 19), la toată făptura (Marcu 16, 15; cf. Luca 24, 47; Marcu 13, 9-10; 14, 9) pentru a-i cuprinde pe toți în comunitatea împărăției lui Dumnezeu.

În împărăția lui Dumnezeu se intră ca și în Biserică, prin nașterea din apă și din Duh (Ioan 3, 5) și toți cei ce vor crede și se vor boteza se vor mântui (Marcu 16, 16), adică vor intra în împărăția lui Dumnezeu.

La acestea se mai adaugă și faptele bune care, după cum s-a arătat mai sus, constituie împlinirea voinței lui Dumnezeu (Matei 7, 21) și unul din criteriile după care cineva va fi socotit vrednic de a moșteni împărăția cerurilor (Matei 25). Acestor condiții trebuie să le premeargă pocăința. Mântuitorul și apoi Sf. Apostoli au îndemnat oamenii la pocăință (Luca 13, 3; Marcu 6, 12; Matei 4, 17; 10, 7; Marcu 1, 14, 15; Luca 10, 9)⁵⁸, la fel făcuse și Sf. Ioan Botezătorul anunțând venirea Mântuitorului (Matei 3, 2) îndemna: „faceți roade vrednice de pocăință“ (Luca 3, 8).

„Împărăția lui Dumnezeu este comunitatea de credincioși care conviețuiesc organizat în spiritul credinței și al iubirii frățești și acceptă ca Dumnezeu să-și exercite asupra ei suveranitatea Sa“⁵⁹. Ca împărăție cerească viitoare, împărăția lui Dumnezeu se caracterizează prin prezența văzută a lui Hristos și triumful definitiv al credincioșilor asupra păcatului și morții prin Iisus Hristos și intrarea în viața cea fericită și veșnică, după parusie.

Împărăția lui Dumnezeu este conținutul vieții creștine. Ea este cunoașterea lui Dumnezeu, iubirea față de El, unitatea cu El și viața întru El. Împărăția lui Dumnezeu este unirea cu Dumnezeu, El fiind izvorul vieții. Însăși Viața, împărăția lui Dumnezeu este conținutul vieții veșnice; „aceasta este viața veșnică ca să te cunoască pe Tine“ (Ioan 17, 3). Pentru această viață reală și veșnică în plinătatea cunoașterii, unității și iubirii a fost creat omul⁶⁰. Împărăția lui Dumnezeu este alcătuită din cei care nu mai trăiesc ei, ci Hristos trăiește în ei.

57. Pr. prof. D. Belu, *op.cit.*, p. 545.

58. Pr. prof. Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 172-173.

59. Pr. prof. D. Belu, *op. cit.*, p. 542.

Menirea împărăției

Împărăția cerurilor are drept scop atingerea idealului la care cheamă Mântuitorul „Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este“ (Matei 5, 48).

Împărăția cerurilor îi integrează pe credincioși ca fii ai Tatălui ceresc (Matei 5, 45), le oferă mântuirea deplină situându-i definitiv sub stăpânirea lui Dumnezeu, ca rezultat al efortului lor prin credință și fapte bune alături de harul dumnezeiesc și ca răspuns la rugăciunea fierbinte „Vie împărăția Ta“ (Matei 6, 10).

Puterea răului va fi zdrobită definitiv, împărăția diavolului năruită și orice intenție de împotrivire față de voința lui Dumnezeu va fi fără rezultat și va fi condamnată să rămână definitiv în stare de neputință. Cei răi vor fi judecați și osândiți (Matei 25, 30, 41, 46)⁶¹ și moartea desființată.

Celor drepti le oferă ca răsplată pentru viața lor în Hristos „moștenirea împărăției pregătită lor de la întemeierea lumii“ (Matei 25, 34), adică „Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El“ (I Cor. 2, 9).

Bunurile oferite de împărăția lui Dumnezeu sunt: iertarea păcatelor, viața veșnică, filiațiunea divină într-un sens mai înalt și fericirea pe care Mântuitorul o promite creștinilor în unele fericiri, încă pe pământ⁶².

Împărăția lui Dumnezeu oferă „fericirea veșnică, care va consta în contemplarea feței lui Hristos“ (Apoc. 22, 4)⁶³. Viața viitoare, către care cheamă împărăția lui Dumnezeu, va fi o duminică fără sfârșit sau paradisul regăsit și eshastologia inaugurată, clipa aurorei cu al ei minunat „deodată“ și lumina fără asfințit a zilei a opta, în care Dumnezeu va fi totul în toate⁶⁴.

Acesta este scopul împărăției lui Dumnezeu, bucuria nesfârșită a petrecerii omului în comuniune cu Dumnezeu.

Concluzii

Între Biserică și împărăția lui Dumnezeu există puncte comune, dar și deosebiri. Ca asemănări, amintim: ambele numiri au aceeași origine: pe Iisus Hristos; sunt distincte de sfera lumească; au o dublă dimensiune: interioară și

60. Alexandre Schmemmann, *op. cit.*, p. 47.

61. Pr. prof. D. Belu, *op. cit.*, p. 549.

62. Pr. prof. Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 176.

63. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitatea ortodoxă, Ascetica și Mistica*, București, 1992, p. 319.

exterioară, prezentă și viitoare; faptul că și una, și alta se reazemă pe prezența reală și activă într-însele a lui Iisus Hristos nu-și găsește explicația deplină decât dacă acceptăm că ele au un fond comun. Deosebiriile dintre împărăția lui Dumnezeu și Biserică sunt: împărăția cerurilor înseamnă suveranitate absolută a lui Dumnezeu ca manifestare și exercitare a puterii Sale sfinte, puterea răului este nimicită, păcatul și moartea nu mai există și nici mijloacele harice menite desființării păcatelor nu mai au rost, nemaexistând păcatul, iar prezența lui Hristos este vizibilă, de față fiind numai dreptii.

În Biserică, păcatul nu este definitiv învins, există drepti și păcătoși, există moarte, fiindcă ține de existența păcatului, există mijloace harice pentru înlăturarea păcatelor, iar Hristos este invizibil, deși capul Bisericii este Capul ei nevăzut⁶⁵.

Împărăția se aseamănă în punctele esențiale cu Biserica, fiindcă aceasta din urmă este însăși împărăția în forma ei dintre Înălțare și parusie.

Biserica se deosebește de împărăția cerurilor, întrucât nu este împărăția în forma ei definitivă.

Între Biserică și împărăția lui Dumnezeu este o relație de continuitate, în înțelesul că acela, care primește să facă parte din Biserică și să trăiască după rânduielile ei, poate avea conștiința că face parte din împărăția lui Dumnezeu și poate nutri nădejdea că va face parte și din împărăția ce va urma Judecării celei din urmă⁶⁶.

Biserica și împărăția lui Dumnezeu sunt rezultatul trimiterii în lume a Unuia Născut Fiului lui Dumnezeu din dragoste infinită față de oameni, „ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică“ (Ioan 3, 16), deci, în scopul mântuirii.

BIBLIOGRAFIE ÎNTREGITOARE

Biblia sau Sfânta Scriptură, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1993.

Noul Testament, versiune revizuită, redactată și comentată de Bartolomeu Valeriu Anania, București, 1993.

Bible, Thompson Chain - Reference 5th Improved Edition, Indianapolis,

64. Idem, *Teologia dogmatică ortodoxă*, București, 1978, vol. III, p. 449.

65. Pr. prof. D. Belu, *op. cit.*, p. 551.

66. *Ibidem*, p. 553.

Indiana, USA, 1982.

Dictionnaire grec-français du Nouveau Testament, Société Biblique française, 1988.

Handkonkordanz zum Griechischen Neuen Testament, German Bible Society, Münster, 1989.

Gheorghiu, dr. Vasile, *Sfânta Evanghelie după Matei* (cu comentariu), Cernăuți, 1925.

Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrieri* (partea a III-a, *Omilii la Matei*, trad. de pr. D. Fecioru), București, 1994.

Lagrange, Le P.M.J., *Evangile selon Saint Matthieu*, Paris, 1941.

Idem, *Evangile selon Saint Jean*, Paris, 1936.

Lopuhin, *Istoria biblică*, tom. V., trad. de Nicodim, Patriarhul României, București, 1947.

Mircea, pr. dr. Ioan, *Dicționar al Noului Testament*, București, 1984.

Olariu, pr. prof. Iuliu, *Evangheliile după Matei, Marcu și Luca* (cu comentariu), Caransebeș, 1894.

Radu, pr. prof. dr. Dumitru, *Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine și problema comuniunii*, Teză de doctorat, în „Ortodoxia”, 1978, nr. 1-2.

Ștefan, drd. Sandu, *Sfântul Duh și Biserica*, în „Glasul Bisericii”, 1970, nr. 7-8.

William Smith, *Dictionary of the Bible*, Philadelphia, f.a.